

---

boekbesprekingen

Dossier over kleine roofdieren

De Nationale Campagne Bescherming Roofdieren ontstond in 1978 in Frankrijk als reactie op de onwettelijke jachtmethoden waarvan roofdieren het slachtoffer zijn. De actie breidde zich al gauw naar België uit. Hier ontstond een Franstalige en een Vlaamstalige afdeling van de NCBR, zoals men de afdeling in België vaak afgekort aanduidt. Ook in België werd het een enorm succes, dat ook oversloeg naar Denemarken en Zweden en nu ook naar Nederland. Zo groeide de Nationale Campagne Bescherming Roofdieren uit tot een internationale groepering. Deze groepering heeft tot doel een volledige bescherming van alle inheemse roofdieren, te weten Wezel, Hermelijn, Bunzing, Boommarter, Steenmarter, Das, Vos en Visotter, inclusief hun leefgebieden. Enerzijds vindt men dat er een mentaliteitsverandering teweeg moet worden gebracht (talrijke fabeltjes en misverstanden moeten uit de weg worden geruimd) en de werkelijke economische en ecologische rol van onze inheemse roofdieren beter bekend moet worden. Anderzijds is de wettelijke status van de kleine roofdieren nog niet zo goed geregeld. Als basis zouden ze in de Natuurbeschermingswet opgenomen dienen te worden, vanwaar een effectieve bescherming en een mentaliteitsverandering op gang zou kunnen worden gebracht.

De eerste publicatie van de Werkgroep Bescherming Kleine Roofdieren is de uitgave van een vertaling en bewerking van Dossier 'Nuisibles', van de NCBR in België. Deze gestencilde uitgave bevat 106 bladzijden met de volgende hoofdstukken: Voorwoord, Van anti-jachtcomité tot natuurbeschermingsorganisatie (D. Criel), De wettelijke status van kleine roofdieren in Nederland (F. van Aven-donck), Doelstellingen (D. Criel, G. Dumay), Bedreigingen (D. Criel), Noodzaak van bescherming (D. Criel), Hoe kan men zich inzetten voor roofdieren? (D. Criel), terwijl het grootste deel van de inhoud (ruim 90

bladzijden) bestaat uit uitgebreide gegevens (zoals beschrijving, geografische verspreiding, biotoop, gewoonten, voedsel, voortplanting en dergelijke) van de Wezel, Hermelijn, Bunzing, Boommarter, Steenmarter, Das en Vos.

Het 'dossier' geeft een gezonde kijk op de kleine inheemse roofdieren en voor wie er meer over wil weten een prettige handleiding. Jammer dat niet alle aangehaalde literatuur terug te vinden is in de toegevoegde literatuurlijst.

Het 'Dossier Kleine Roofdieren' is verkrijgbaar door storting van f 6,- op gironummer 5 487 008 ten name van Werkgroep Bescherming Kleine Roofdieren, 2625 LG Delft.

Overzicht beschikbare literatuur over Otter

In navolging van het verschenen overzicht van de dassenliteratuur (inmiddels de derde druk!) heeft Hans Vink thans zo'n overzicht gemaakt van de beschikbare otterliteratuur. In totaal zijn er dit rapport niet minder dan 754 literatuuropgaven over de Otter vermeld, waarvan een deel niet in het Natuurwetenschappelijk Archief van het Staatsbosbeheer te Utrecht aanwezig. Het is jammer dat daarbij niet vermeld is waar deze ontbrekende literatuur wel te raadplegen is.

'Goede voorbeelden waar via een actief soortenbeheer nog veel te bereiken is, zijn de Das en de Otter', zo schrijft het hoofd Flora en Fauna Staatsbosbeheer, dr. G.C. Boere. 'Voor de uitvoering van de beschermingsmaatregelen is een grondige kennis van de biologie van de soort een eerste vereiste. De literatuur die er is, is echter verspreid over vele tijdschriften en publicaties in vele talen. In dit rapport vindt u die voor de Otter allemaal bij elkaar', vervolgt Boere in zijn inleiding.

Uiteraard houdt men zich aanbevolen aanvullingen die bij een volgende druk kunnen worden toegevoegd.

De voorbereidingen voor een lijst met literatuur over de Bever zijn reeds in een vergevorderd stadium.

Deze literatuuroverzichten zijn bijzonder verdienstelijk en zullen veel kunnen bijdragen tot de bescherming en het behoud van deze sterk bedreigde diersoorten.

J. Vink: De Otter (*Lutra lutra*). Een overzicht van de beschikbare literatuur per 1 januari 1986. Rapport 1986-5 van het Staatsbosbeheer, Utrecht. Uitg. Staatsbosbeheer, Dienstvak Terreinbeheer, K.1801, postbus 20 020, 3502 LA Utrecht.

Integrale faunawetgeving

Dit onderzoek heeft zich beziggehouden met de vraag naar de mogelijkheden om te komen tot een integratie van de huidige faunawetgeving. De studie heeft zich toegespitst op de Natuurbeschermingswet 1967, de Vogelwet 1936, de Jachtwet 1954 en de Visserijwet 1963. Daarnaast is het onderzoek beperkt gebleven tot de gewervelde dieren, behorende tot de Nederlandse wilde fauna en tot beheershandelingen als doden, vangen, verstoren van rust- en broedplaatsen en het veront-rusten. De definities die hier betrekking op hebben worden vermeld in paragraaf 1.2.

Het rapport is in vier delen opgesplitst:

in het eerste deel is een analyse gemaakt van de mogelijkheden tot faunabeheer en -bescherming die de huidige faunawetgeving biedt

in deel twee wordt het faunabeheer aan een heroverweging onderworpen

in het derde deel wordt allereerst een overzicht gegeven van de wensen van de verschillende belangengroepen, die betrekking hebben op dit beheer. Vervolgens wordt een voorstel besproken over hoe een integrale faunawet er inhoudelijk uit zou kunnen zien en wat voor bestuurlijke opzet daarvoor gekozen kan worden

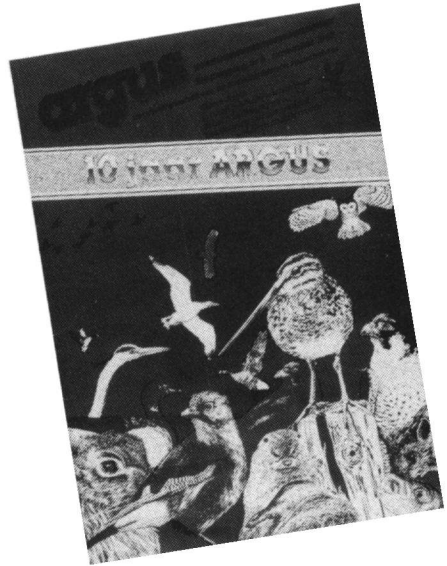
het vierde deel sluit het onderzoek af met een korte indruk van de politieke haalbaarheid van de voorstellen

Het rapport wordt afgesloten met een discussie.

Als bijlage zijn de wetteksten en een overzicht van de wensen van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging ten aanzien van het jachtbelang, het landbouwbelang en het natuurbeschermingsbelang toegevoegd!

R. Brinkman & R. Koreman: Integrale faunawetgeving. Gestencild, 150 bladzijden, twee bijlagen, 26 zwart-wit foto's. Een onderzoek naar de moge-

lijkheden te komen tot een integratie van de faunawetgeving in Nederland (1985). Rijksuniversiteit Utrecht, Subfaculteit biologie, Vakgroep maatschappelijke biologie i.o., Oude Gracht 320, 3511 PL Utrecht, 030 -314 241. Het verslag is een weergave van een doctoraalonderzoek uitgevoerd door de auteurs onder begeleiding van de vakgroep Maatschappelijke Biologie i.o.

Dieren-Argus

Ter gelegenheid van tien jaar 'Argus', kwartaal tijdschrift van de Stichting Kritisch Faunabeheer is er een speciaal jubileumnummer (10e jaargang, nummer 4, november 1985) verschenen over beheer, bedreiging en bescherming van een zestigtal vogel- en zoogdiersoorten waar zo'n vijftientig auteurs één bladzijde voor één diersoort toebedeeld hebben gekregen. Het is een dik nummer van 64 bladzijden geworden waarin de volgende zoogdiersoorten aan bod komen: Mol (Just Walter), Konijn (Marijke Wallage-Drees), Haas (Wim Ruitenbeek), muizen en ratten (Vincent van Laar), Muskusrat, Vos, Das, Wild Zwijn, Damhart (Reinier Akkermans), Wasbeer (Willem Vergoossen), Wezel, Hermelijn, Bunzing (Elio Pelzers), Huiskat (Peter Bos), Edelhert, Ree (Harm van de Veen). De algemene artikelen behandelen: 'Naar een moreel en wetenschappelijk faunabeheer' (W.L. Jansen), 'Fauna als speelgoed' (G.J. van Weess), 'Ecologie en biotoopbeheer', 'Dierpopulaties' (R.M.G. van der Hut), 'De Jachtwet, zin en onzin' (H. Niesen), 'Wildschade aan landbouwgewassen', 'Intheems, uitheems of exoot' (Reinier Akkermans),

'Recreatie in natuurgebieden' (H. Brouwer & R. Daalder). De per bladzijde behandelde dieren hebben dit nummer ook tot een interessant naslagwerkje gemaakt, terwijl de tekst rijkelijk geïllustreerd is.

De tekst is daarom óók zo interessant omdat het de andere zienswijzen weergeeft over diersoorten die over het algemeen altijd de grootste interesse hebben gehad bij de veldman met de klem, het vangnet en het geweer. Voor geïnteresseerden is de tekst van dit nummer in een speciaal boekje uitgegeven.

Onder redactie van Reinier Akkermans & Wim Ruitenbeek: Dier, beheer, bedreiging, bescherming. Formaat 15 x 21 cm, 130 bladzijden (1986). Verkrijgbaar door storting van f 12,50 op postgironummer 3 522 188 ten name van de penningmeester G. van de Sande, Baandervrouwenlaan 135, 5282 TL Boxtel, onder vermelding van 'Dier, beheer, bedreiging, bescherming' (inclusief portokosten).

Ondergrondse Woelmuis, kensoort van kleinschalig heterogeen landschap ?

De Ondergrondse Woelmuis (*Pitymys subterraneus*) was tot voor kort in ons land vrijwel nooit gevangen. Daarom waren van de biotoopkeuze de oecologie en de interspecifieke relaties met andere woelmuissoorten weinig bekend. In een artikel in 'De Levende Natuur' heeft W. Ligtfoot meer licht in deze kwestie kunnen brengen.

De Ondergrondse Woelmuis is de kleinste van de in Nederland levende woelmuizen en heeft het meest zuidelijke verspreidingsgebied. Het voorkomen van deze soort lijkt beperkt tot het gebied ten zuiden en ten oosten van de grote rivieren: Zeeuwsch-Vlaanderen, Noord-Brabant en Zuid-Limburg. Capelle in Noord-Brabant, even ten zuiden van de Bergsche Maas, is momenteel de meest noordelijke plaats waar de soort in Nederland werd gevangen.

Braakbalgegevens doen vermoeden dat Zuid-Limburg het belangrijkste verspreidingsgebied in ons land is. Niet minder dan 6% tot 7% uit het stapelvoedsel van de Kerkuil bestaat daar uit de Ondergrondse Woelmuis. In Noord-Brabant en Zeeuwsch-Vlaanderen ligt dat veel lager, namelijk 1,2% en 1,8%. Om meer inzicht te verkrijgen in de biotoop- en habitatvoorkeur van de Ondergrondse Woelmuis is in het voor deze woelmuis ogenschijnlijk gunstige gebied (Zuid-Limburg),

gedurende twee jaar onderzoek verricht door C. van Leeuwen en W. Ligtfoot (Doctoraalscriptie Vakgroep Oecologie, Rijksuniversiteit Leiden, 1983). De vegetaties van de Ondergrondse Woelmuis-biotopen zijn meestal vegetaties van overgangsmilieus (randen bosakker, bos-grasland, akker-grasland en dergelijke). De soort leeft in biotopen met relatief veel lichtminnende plantesoorten, een lage vochtigheid en een lage zuurgraad en een hoge stikstofrijkdome van de bodem. Vergeleken met de Rosse Woelmuis en de Aardmuis, die op respectievelijk 55% en 31% van de monsterpunten werden aangetroffen, mag de Ondergrondse Woelmuis (gevangen op 13% van de monsterpunten) voor Zuid-Limburg betrekkelijk zeldzaam genoemd worden.

Vermoedelijk hebben de Veldmuis en de Ondergrondse Woelmuis in Zuid-Limburg een biotoopvoorkeur die sterk met elkaar overeenkomt (droge graslandvegetaties).

De Ondergrondse Woelmuis blijkt dus een soort te zijn die in overgangsmilieus leeft (zoomvegetaties langs bossen, akkers en graslanden) en nimmer in het uitgestrekte bos, grasland of in akkers wordt aangetroffen. De soort mag dan ook worden gezien als een karakteristiek soort voor het huidige kleinschalige Zuidlimburgse landschap met de vele grensmilieus. De vraag is echter hoe lang dit landschap en daarmee zijn karakteristieke flora en fauna in deze vorm kan blijven voortbestaan. De moderne cultuurtechniek werkt nagenoeg uitsluitend verarmend op de biologische rijkdommen van het landschap, in het bijzonder door schaalvergroting en door toepassing van grote hoeveelheden minerale meststoffen. Het gevolg is dat vele gradiënt- en grensmilieus verdwijnen, scherpe grenzen, verharde wegen, rechtgetrokken waterlopen en eentonige begroeiingen behoren tot de kenmerken van dit nieuwe landschap. Om de Ondergrondse Woelmuis te kunnen behouden zal zo veel mogelijk de kleinschalige structuur van het landschap bewaard moeten blijven en zal er naar gestreefd moeten worden de overgangszones tussen de verschillende landschapselementen zo geleidelijk mogelijk te laten verlopen.

W. Ligtfoot: De Ondergrondse Woelmuis, kensoort van een kleinschalig heterogeen landschap? De Levende Natuur 87 (1) : 2-8. Januari 1986. Adres auteur: Drs. W. Ligtfoot, Rijksinstituut voor Natuurbeheer, postbus 46, 3956 ZR Leersum.